

**Co-funded by
the European Union**

**AKTYWIZUJĄCY SCENARIUSZ LEKCJI
opracowany w ramach projektu**

„INNOWACJE W EDUKACJI SZKOLNEJ”

Temat lekcji:

**Zgłoś to! Gdzie i jak reagować na dezinformację?
(Ścieżki zgłaszania fake newsów i rola użytkowników sieci)**

1. Cele lekcji

Uczeń:

- rozumie, że każdy użytkownik internetu ma wpływ na rozprzestrzenianie się informacji,
- wie, czym jest zgłaszanie fałszywych treści i dlaczego jest ważne,
- zna instytucje i narzędzia do zgłaszania fake newsów w Polsce, Czechach, na Słowacji i w UE,
- potrafi rozpoznać sytuację, w której należy zgłosić treść (np. fake news, mowa nienawiści, oszustwo),
- rozwija odpowiedzialność cyfrową i umiejętność reagowania na szkodliwe informacje.

2. Grupa docelowa

Uczniowie szkół podstawowych

3. Metody nauczania

- Burza mózgów
- Mini-wykład z przykładami
- Praca w grupach
- Dyskusja moderowana

Projekt dofinansowany przez Unię Europejską

**Co-funded by
the European Union**

- Analiza realnych platform i narzędzi (screeny)

4. Pomoce dydaktyczne / źródła

- Rzutnik / tablica interaktywna
- Wydruki lub slajdy ze screenami opcji „Zgłoś” w mediach społecznościowych (Facebook, Instagram, YouTube, TikTok)
- Lista portali fact-checkingowych (PL, CZ, SK, UE)
- Flipchart + markery
- Dostęp do internetu (opcjonalnie)

Portale i instytucje do wykorzystania:

- Polska: <https://demagog.org.pl>, <https://konkret24.tvn24.pl>
- Czechy: <https://manipulatori.cz>, <https://demagog.cz>
- Słowacja: <https://demagog.sk>, <https://infosecurity.sk>
- UE: <https://euvdisinfo.eu>, <https://edmo.eu>

5. Przebieg lekcji (45 min)

1. Wprowadzenie – czy możemy coś zrobić z fake newsami? (5 min)

Forma: burza mózgów + krótkie uzupełnienie merytoryczne

Przebieg:

Nauczyciel zapisuje na tablicy pytanie przewodnie: „*Czy zwykły użytkownik internetu ma wpływ na fake newsy?*”

Uczniowie spontanicznie podają swoje pomysły, co można zrobić, gdy w sieci pojawia się fałszywa lub dziwna wiadomość.

Pytania naprowadzające:

- Co robicie, gdy traficie na wiadomość, która wydaje się fałszywa lub przesadzona?
- Czy kiedykolwiek widzieliście opcję „Zgłoś” na Facebooku, Instagramie, TikToku, YouTube – i z niej skorzystaliście?
- Czy wiecie, że istnieją specjalne strony i organizacje, które zajmują się sprawdzaniem informacji i reagowaniem na fake newsy?
- Jak myślicie, co może się stać, jeśli nikt nie zareaguje na fałszywą wiadomość?

Informacje merytoryczne (dopowiedzenie nauczyciela):

Projekt dofinansowany przez Unię Europejską

Co-funded by the European Union

- Fake newsy rozchodzą się błyskawicznie, bo ludzie często udostępniają je bez sprawdzania treści. Jeden nieprawdziwy post może dotrzeć do tysięcy osób w kilka minut.
- Każdy użytkownik ma wpływ na to, co krąży w sieci. Reagując, można pomóc zatrzymać szkodliwą treść.
- Co można zrobić?
  1. Nie udostępniać wiadomości, jeśli nie ma pewności, że jest prawdziwa.
  2. Sprawdzić w niezależnych źródłach lub na stronach fact-checkingowych (np. Demagog, EUvsDisinfo).
  3. Zgłosić post lub konto na platformie społecznościowej – administratorzy mogą je ukryć, oznaczyć lub usunąć.
- Organizacje fact-checkingowe i instytucje UE mają specjalne narzędzia do analizy treści. Gdy użytkownicy zgłaszają fake newsy, eksperci mogą szybciej zareagować i opublikować sprostowania, które pomagają innym odróżniać prawdę od fałszu.
- Reagowanie jest ważne, bo fake newsy mogą szkodzić ludziom, wprowadzać w błąd, wywoływać panikę lub nienawiść – a milczenie pozwala im się rozprzestrzeniać.

2. Definicje i przykłady – jak działa zgłaszanie fake newsów? (10 min)

Forma: mini-wykład + quiz ustny

Definicje (z omówieniem dla uczniów):

- Zgłaszanie treści – narzędzie dostępne na większości platform społecznościowych (np. Facebook, Instagram, YouTube, TikTok), które pozwala każdemu użytkownikowi poinformować administratorów, że dana treść jest podejrzana, może zawierać fake news, nawoływać do przemocy, szerzyć nienawiść lub stanowić próbę oszustwa.

Po zgłoszeniu treść jest sprawdzana przez moderatorów lub zewnętrzne organizacje fact-checkingowe.

- Fact-checking – profesjonalny proces weryfikacji informacji, prowadzony przez ekspertów dziennikarstwa i analizy danych. Sprawdzają oni fakty w oficjalnych raportach, badaniach naukowych, archiwach mediów, a następnie publikują sprostowanie lub ocenę prawdziwości (np. prawda/fałsz/manipulacja).
- Organizacje zgłaszające i fact-checkingowe – np.:
  - Demagog (Polska, Czechy, Słowacja) – sprawdza wypowiedzi polityków, posty w sieci i newsy.

Projekt dofinansowany przez Unię Europejską

Co-funded by the European Union

- Manipulátoři.cz – czeski portal analizujący fake newsy i teorie spiskowe.
- EDMO (European Digital Media Observatory) – europejska sieć ekspertów ds. dezinformacji.
- EUvsDisinfo – projekt UE, który identyfikuje i publikuje przykłady rosyjskiej propagandy.

Te organizacje współpracują z platformami społecznościowymi, aby oznaczać lub usuwać fałszywe treści.

- Moderacja treści – proces, w którym administratorzy platformy sprawdzają zgłoszony post i decydują, czy łamie regulamin (np. rozpowszechnia kłamstwa, szerzy nienawiść, nawołuje do przemocy). Jeśli tak, post może zostać oznaczony ostrzeżeniem, usunięty, a w skrajnych przypadkach konto autora zostaje zablokowane.

Przykłady (do omówienia z klasą):

1. Fake news: „Unia Europejska zakazuje uprawy warzyw w przydomowych ogródkach – mamy tajne dokumenty!”
  - Zgłoszony przez wielu użytkowników.
  - Po sprawdzeniu przez organizacje fact-checkingowe uznano go za całkowicie fałszywy → post został usunięty z Facebooka.
2. Fałszywe konto podszywające się pod lekarza, reklamujące „cudowny lek na raka za 99 zł”.
  - Zgłoszone przez użytkowników i fundację onkologiczną.
  - Konto zostało zablokowane za szerzenie niebezpiecznych, fałszywych treści.
3. Plotka o wyborach w Czechach: „Wyniki zostały sfałszowane, mamy nagranie dowodzące oszustwa!”
  - Sprawdzona przez portal Demagog.cz, obalona jako fake news.
  - Sprostowanie zostało udostępnione w sieci, a platforma Twitter/X oznaczyła oryginalny post jako „fałszywy”.

Mini-quiz ustny (dla uczniów):

1. Czy każdy użytkownik może zgłosić fake news w mediach społecznościowych? (Tak/Nie)

**Co-funded by
the European Union**

2. Czy zgłoszenie oznacza automatyczne usunięcie treści? (Nie – najpierw jest weryfikacja).
3. Podaj przykład organizacji fact-checkingowej działającej w UE.
4. Co robią moderatorzy, gdy treść zostanie potwierdzona jako fałszywa

3. Ćwiczenie – „Zgłoś to!” (15 min)

Forma: praca w grupach (3–5 osób)

Cele ćwiczenia:

- Rozwijanie umiejętności rozpoznawania fałszywych treści w sieci.
- Nauka praktycznych sposobów reagowania na fake newsy.
- Uświadomienie roli użytkowników w zatrzymywaniu dezinformacji.

Instrukcja dla uczniów:

Każda grupa otrzymuje 4 przykładowe posty lub nagłówki (2 rzetelne, 2 fałszywe – fikcyjne, ale realistyczne). Mogą być w formie:

- zrzutów ekranu z Facebooka, Instagrama, Twittera,
- nagłówków z portali informacyjnych,
- krótkich wiadomości z komunikatora (np. „Przełącz to wszystkim znajomym, to ważne!”).

Zestaw przykładowych postów/nagłówków

Rzetelne (prawdziwe)

1. Zrzut ekranu z Facebooka – strona Ministerstwa Edukacji

Post: „Od przyszłego miesiąca wszystkie szkoły w Polsce otrzymają nowe książki do biblioteki. Każda szkoła dostanie co najmniej 50 nowych tytułów.”

Miniatura: zdjęcie regału z książkami, logo MEN w rogu.

2. Nagłówek z portalu informacyjnego (Onet.pl)

„Astronauci z NASA wrócili z misji na Międzynarodowej Stacji Kosmicznej”

Miniatura: zdjęcie trzech astronautów uśmiechających się po lądowaniu.

**Co-funded by
the European Union**

Falszywe (fikcyjne, ale realistyczne)

3. Wiadomość z komunikatora

„Przekaż to wszystkim znajomym! Od jutra wszystkie szkoły będą zamknięte przez dwa miesiące z powodu ‘tajemniczej choroby’. To informacja od znajomego lekarza!”
(Brak źródła, wzbudza strach)

4. Zrzut ekranu z Instagrama – profil bez potwierdzonej tożsamości

Post: „W parku miejskim znaleziono wejście do tunelu prowadzącego aż do centrum miasta! Znajomy widział tam ‘dziwne światła’. Lepiej tam nie chodzić!”
(Brak zdjęcia miejsca, tylko ciemny obrazek i podpis)

Zadania dla uczniów

1. Oceńcie każdy post/nagłówek i zaznaczcie, które wydają się podejrzanе lub fałszywe.
2. Określcie reakcję:
  - Czy tę wiadomość można **zignorować**, czy **należy zgłosić**?
  - Jeśli zgłosić – **gdzie**? (np. „Zgłoś post” w aplikacji, formularz do administratora, portal fact-checkingowy – Demagog, Manipulatoři, EDMO).
3. Podajcie powód swojej decyzji – dlaczego warto zareagować.
4. Uzupełnijcie tabelę.

Tabela do uzupełnienia przez grupy

Treść wiadomości	Podejrzana/fałszywa? (✓/X)	Co zrobić? (zignorować / zgłosić)	Gdzie zgłosić?	Dlaczego? (np. wprowadza w błąd, straszy, szkodzi zdrowiu)

**Co-funded by
the European Union**

Treść wiadomości	Podjęta/falszywa? (✓/X)	Co zrobić? (zignorować / zgłosić)	Gdzie zgłosić?	Dlaczego? (np. wprowadza w błąd, straszy, szkodzi zdrowiu)

Karta wsparcia dla uczniów – „Jak zgłosić fake news?”

1. Kliknij w „...” lub „Zgłoś post” na Facebooku/Instagramie/Twitterze.
2. Wybierz powód zgłoszenia (np. fałszywe informacje, spam, oszustwo).
3. Możesz przesłać link do portalu fact-checkingowego (Demagog, Manipulatoři, EDMO).
4. Jeśli treść jest groźna (np. nawołuje do przemocy, oszustwa finansowego) – zgłoś ją do administratora strony lub odpowiednich służb (CERT Polska, policja).
5. Najważniejsze: nie udostępniaj dalej treści, której prawdziwości nie jesteś pewien.

Omówienie (5 min):

- Każda grupa prezentuje jeden przykład i wyjaśnia swoją decyzję.
- Nauczyciel podsumowuje:
  - Brak reakcji = fake news żyje dalej.
  - Zgłaszanie to forma ochrony innych użytkowników, szczególnie osób mniej świadomych zagrożeń.
  - W sieci każdy użytkownik może być „strażnikiem prawdy”, pomagając powstrzymać dezinformację.

4. Dyskusja: Dlaczego warto zgłaszać fake newsy? (8 min)

Forma: rozmowa kierowana, moderowana przez nauczyciela.

Projekt dofinansowany przez Unię Europejską

**Co-funded by
the European Union**

Pytania do uczniów:

1. Czy reagowanie na fake newsy ma sens, skoro „internet i tak jest pełen kłamstw”?
2. Co może się stać, jeśli fałszywe treści nie zostaną zgłoszone? (np. oszustwa finansowe, wyłudzenie danych, wywoływanie paniki, szerzenie nienawiści wobec grup społecznych).
3. Czy zgłaszanie naprawdę pomaga, czy to tylko symboliczny gest?
4. Czy łatwo jest znaleźć miejsce do zgłoszenia podejrzanego treści na różnych platformach społecznościowych?
5. Czy każdy użytkownik ma odpowiedzialność za reagowanie, czy to zadanie tylko administratorów lub fact-checkerów?

Element aktywizujący (opcjonalnie):

Nauczyciel podaje przykłady realnych konsekwencji niezgłoszonych fake newsów, np.:

- Oszustwa phishingowe: ludzie tracą pieniądze, bo nikt nie ostrzegł ich przed fałszywym linkiem.
- Fake newsy zdrowotne: szerzenie porad o „cudownych lekach”, które powodują szkody zdrowotne.
- Propaganda i hejt: fałszywe treści podsycają konflikty społeczne i mowę nienawiści.

Wnioski nauczyciela (do podsumowania dyskusji):

- Zgłaszanie to część odpowiedzialności cyfrowej. Każdy użytkownik internetu ma wpływ na to, jakie treści krążą w sieci – reagując, chronimy siebie, znajomych, a nawet osoby, które mogłyby stać się ofiarami oszustwa lub manipulacji.
- Zgłoszenia pomagają przyspieszyć weryfikację – administratorzy platform społecznościowych i portale fact-checkingowe mogą szybciej usuwać szkodliwe treści lub opatrzyć je ostrzeżeniem.
- Brak reakcji pozwala fake newsom „żyć własnym życiem”, czyli być wielokrotnie udostępnianym, powodując realne szkody w społeczeństwie.
- Unia Europejska i jej partnerzy (EDMO, EUvsDisinfo) rozwijają narzędzia i kampanie edukacyjne, które ułatwiają zgłaszanie i ograniczają rozprzestrzenianie się dezinformacji.
- Każde zgłoszenie ma znaczenie – nawet jeśli nie zniknie od razu, zwiększa szansę na usunięcie fałszywej treści z sieci.

**Co-funded by
the European Union**

5. Podsumowanie i refleksja (7 min)

Forma: praca indywidualna + lista klasowa

Uczniowie kończą zdania:

- „Zrozumiałem/am, że zgłaszanie fake newsów...”
- „Najbardziej zaskoczyło mnie, że...”
- „Następnym razem, gdy zobaczę fałszywą wiadomość, zrobię...”

Tablica klasowa:

„5 zasad reagowania na dezinformację”:

1. Sprawdzaj informację w kilku źródłach.
2. Nie udostępniaj, jeśli nie jesteś pewien prawdziwości.
3. Zgłaszaj fałszywe treści administratorom platformy.
4. Korzystaj z portali fact-checkingowych w PL, CZ, SK, UE.
5. Pamiętaj – każdy użytkownik może zatrzymać fake news.

6. Słownik pojęć – Reagowanie na dezinformację

Pojęcie	Definicja
Zgłaszanie treści	Powiadomienie administratora platformy o poście, który może naruszać zasady (fałsz, hejt, oszustwo).
Fact-checking	Proces sprawdzania prawdziwości informacji w niezależnych, profesjonalnych źródłach.
Moderacja treści	Działania administratorów portali polegające na ukrywaniu, oznaczaniu lub usuwaniu szkodliwych treści.
Dezinformacja	Celowe wprowadzanie ludzi w błąd poprzez fałszywe lub zmanipulowane wiadomości.
Odpowiedzialność cyfrowa	Postawa użytkownika sieci polegająca na ostrożnym udostępnianiu treści i reagowaniu na szkodliwe informacje.

7. Przewodnik metodyczny dla nauczyciela

1. Cele przewodnika

Projekt dofinansowany przez Unię Europejską

Co-funded by the European Union

- Wsparcie nauczyciela w prowadzeniu zajęć o odpowiedzialnym reagowaniu na fake newsy.
- Ułatwienie pracy z uczniami poprzez przygotowanie materiałów, przykładów i strategii moderowania dyskusji.
- Wskazanie, jak unikać sytuacji konfliktowych i jak prowadzić temat w sposób bezpieczny emocjonalnie.

2. Przykłady do wykorzystania

- **Fikcyjne fake newsy** stworzone na potrzeby lekcji (np. „UE wprowadza zakaz picia wody z kranu”, „Znany lekarz ujawnia lek na wszystko – ukrywany przed światem”).
- **Międzynarodowe przypadki dezinformacji** (np. fake newsy związane z wyborami w USA, pandemią COVID-19, wojną w Ukrainie), które nie są powiązane z lokalnymi konfliktami politycznymi.
- Przykłady postów i nagłówków udostępnionych na portalach społecznościowych z oznaczeniem „fake news” (można wykorzystać zrzuty ekranu przygotowane na podstawie portali fact-checkingowych, takich jak **Demagog**, **Manipulátoři.cz**, **EUvsDisinfo**).

3. Materiały dydaktyczne

- **Zrzuty ekranu** fałszywych postów lub nagłówków (fikcyjne, edukacyjne).
- **Tabele do analizy:** pola do uzupełnienia (Treść posta – Podejrzane TAK/NIE – Gdzie zgłosić? – Dlaczego warto reagować?).
- **Lista portali i instytucji fact-checkingowych:**
  - Polska: [Demagog.org.pl](https://demagog.org.pl)
  - Czechy: [Manipulatori.cz](https://manipulatori.cz)
  - Słowacja: [Demagog.sk](https://demagog.sk)
  - UE: [EUvsDisinfo.eu](https://euvsdisinfo.eu), [EDMO.eu](https://edmo.eu)
- **Instrukcja zgłaszania postów** na Facebooku, TikToku, Instagramie, YouTube (wydrukowane screeny „jak to zrobić krok po kroku”).
- **Infografika:** „5 kroków reagowania na fake newsy” (1. Nie udostępniaj – 2. Sprawdź źródło – 3. Szukaj potwierdzenia – 4. Użyj opcji ZGŁOŚ – 5. Ostrzeż innych).

**Co-funded by
the European Union**

4. Moderowanie zajęć

- **Pytania otwarte:**
  - „Dlaczego uznałeś, że to fake news?”
  - „Jak myślisz, co się stanie, jeśli nikt nie zgłosi tej treści?”
  - „Czy zgłaszanie zawsze działa? Dlaczego warto to robić mimo to?”
- **Pokazywanie, że każdy może reagować:**
  - Podkreśl, że zgłaszanie fake newsów to prawo i narzędzie użytkowników, nie tylko obowiązek administratorów.
  - Warto przypominać, że nawet jedno zgłoszenie może uruchomić proces weryfikacji treści.
- **Unikanie oceniania uczniów:**
  - Zamiast krytyki za wcześniejsze udostępnianie fałszywych informacji, pokazuj, jak można działać lepiej w przyszłości.

5. Bezpieczna atmosfera

- Uświadom uczniom, że **każdy może dać się nabrać na fake newsy** – to nie jest powód do wstydu.
- Skup się na rozwiązaniach, nie na błędach.
- W razie poruszenia wątków trudnych (np. fake newsy dotyczące wojny, zdrowia, mowy nienawiści), przypomnij zasady **szacunku, neutralności i bezpieczeństwa emocjonalnego** podczas dyskusji.

6. Rozszerzenie – projekt klasowy

- **„Mapa miejsc do zgłaszania fake newsów”** – praca w grupach lub całej klasy:
  - Uczniowie wyszukują platformy, portale fact-checkingowe, organizacje i instytucje w Polsce, Czechach, Słowacji i UE, gdzie można zgłaszać fałszywe treści.
  - Na plakacie lub w prezentacji tworzą **mapę lub listę kontaktów**, którą można umieścić w klasie lub szkolnej gazetce.
- Opcjonalnie: przygotowanie krótkiej instrukcji dla rówieśników „Jak zgłosić fake news krok po kroku”.

**Co-funded by
the European Union**

8. Źródła naukowe i edukacyjne (PL, CZ, SK, UE)

- **EDMO – European Digital Media Observatory**
<https://edmo.eu>
- **EUvsDisinfo – projekt Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych**
<https://euvsdisinfo.eu>
- **Demagog Polska**
<https://demagog.org.pl>
- **Konkret24 – portal weryfikacyjny TVN24**
<https://konkret24.tvn24.pl>
- **Manipulátoři.cz – portal czeski**
<https://manipulatori.cz>
- **Demagog.cz (Czechy)**
<https://demagog.cz>
- **Demagog.sk (Słowacja)**
<https://demagog.sk>
- **Infosecurity.sk – Instytut ds. Bezpieczeństwa Politycznego (Słowacja)**
<https://infosecurity.sk>

